

GEO MILEV

SVYS KORU

ja muita runoja

GEO MILEV

SYYS KUU

ja muita runoja

Suomentanut
TARMO MANELIUS

Toimittanut
Ilkka Ahmavaara

Taitto ja kuvitus
Anita Ahmavaara

Kustantaja: Ohjelmakeskus, kirjallisuuserho

Lukijalle

Äskettäin Bulgariassa huomioitiin laajasti suuren runoilijan ja vallankumouksellisen, Geo Milevin syntymän 80-vuotispäivää. Geo Milev syntyi vanhan ajanlaskun mukaan 27. päivänä tammikuuta vuonna 1895 Etelä-Bulgariassa, Starozagorodskin piirikunnan Radnevon kylässä.

Kirjallisuuskritiikki pitää tätä runoilijaa harvinaisena ilmiönä Bulgarian kirjallisuushistoriassa. Häntä pidetään yhtenä niistä, jotka vastustaen jyrkästi itämaista vanhoillisuutta pyrkivät luomaan uudistetun, korkeatasoisen tradition, myrskyisen vallankumousajan hegen mukaisen taiteen. Juuri nämä ominaisuudet asettavat hänet samaan rintamaan uuden maailman puolesta taistelevien kanssa. Tässä suhteessa Geo Milev on hyvin lähellä toista bulgarialaista runoilijaa, Hristo Botevia (1846-1876).

Lokakuun suuresta socialistisesta vallankumouksesta, Bulgarian vallankumouksellisista tapahtumista ja Bulgarian kommunistisen puolueen käymästä taistelusta saamiensa vaikutelmien valtaamana Geo Milev kirjoitti runoelman "Syyskuu", josta tuli klassinen teos Bulgarian kirjallisuudessa. Runoelma on omistettu vuoden 1923 kansannousulle, se oli ensimmäinen antifasistinen kansannousu maailmassa.

Ensi askaleensa taiteilijana Geo Milev otti kuvaamataiteiden piirissä. Ollessaan vielä koulupoika hän laati pienen karikatyyrialbumin, pilkaten Bulgarian tsaarin teennäisyyttä ja pöyhkeyttä. Lyhyen mutta kirkkaan elämänsä lopussa runoilija Geo Milev edusti nk. syyskuun kirjallisuutta. Tämä mustimman taantumuksen päivinä syntynyt kirjallisuus heijastaa Bulgarian kansan sankaruutta syyskuun kapinan aikana 1923.

Geo Milev opiskeli kirjallisuutta Sofian yliopistossa, myöhemmin Leipzigin. Taiteilijalahjakkuutensa, kielitaitonsa ja monipuolisen sivistyksensä ansiosta hän oli

poikkeuksellinen aikansa Bulgarian kulttuurielämässä. Kirjallisuuden ohella hän oli kiinnostunut musiikista ja filosofiasta, politiikasta ja psykologiasta. Geo Milevissä yhdistyivät runoilijan ja kääntäjän, ohjaajan ja taiteilijan, kirjallisuuskriitikon ja teoreetikon ominaisuudet.

Kirjailijan uransa Milev alkoi symbolistina ja "puhtaan taiteen" kiihkeänä kannattajana. Saatuaan vaikutteita Saksan modernisteilta hän asetti itselleen rohkean tavoitteen. Hän halusi uudistaa vanhanaikaisen ja sivistymättömän Bulgarian taiteen: luoda uuden runouden, uuden teatterin ja uuden musiikin... Uhraten voimiansa ja aikaansa hän vilpittömästi ja rehellisesti etsi vuosikausia tätä "uutta" ottaen ajoittain siipiensä suojaan myös henkisen lamaannuksen maaperästä syntyneen "puhtaan taiteen" arveluttavia suosikkeja.

Kiinnostus modernismiin ei kuitenkaan saanut häntä unohtamaan sosiaalisia ongelmia. Hänen runolleen "Doiransko järven luona" ja lyyriselle proosateokselleen "Julisen ruoskan kauhistus" on ominaista selvä antimilitaristinen sävy. Runokokoelmista "Julma sormus" ja "Mustat kirkkoliput" henkii puolestaan kiihkeä sosiaalinen paatos, unelma toisenlaisesta, paremmasta maailmasta.

Kansanjoukkojen vallankumouksellinen nousu I maailmansodan jälkeen, Suuren lokakuun vallankumouksen hedelmällinen vaikutus ja Saksan spartakilaisten taistelu saivat aikaan perinpohjaisen muutoksen Geo Milevin maailmankatsomuksessa. Kansalaisena hänestä tuli vallankumouksellinen, runoilijana realistinen.

Näinä Bulgarian kansan dramaattisina päivinä, jolloin vuoden 1923 syyskuun tapaukset asettivat jokaisen luovan taiteilijan valinnan eteen: kenen puolella — fasististen vallanpitäjien vai kansan, Geo Milev teki valintansa empimättä. Valan kaltaisena kaikuivat hänen sanansa aikakauslehti "Liekin" sivuilta: "Pysyn siellä, missä kansa on. Kansan kanssa, kansan joukossa". Ja Geo Milev pysyi

uskollisena sydämensä vaatimukselle. Noina aikoina tällainen päätös vaati suurta kansalaisrohkeutta.

Juuri kansalle Geo Milev omisti innoittuneimman teoksensa. Vuonna 1924 Syyskuun kansannousun I vuosipäivän johdosta hän julkaisi runoelmansa, jolle antoi rohkeasti nimen "Syyskuu". Tämä teos on runoilijan tuotannon huippu ja tänäkin päivänä merkittävin fasismin vastainen teos Bulgarian kirjallisuudessa.

"Syyskuu runoelmassa sankarina on kansa: eivät "kenraalit" tai "filosofit" vaan yksinkertaiset ihmiset, talonpojat ja työläiset, "ruumiillisen työn tekijät"... Runoelmasta henkii suru kaatuneiden sankarien johdosta ja runoilijan riemastunut ihailu kansanjoukkoja kohtaan, jotka ovat nostaneet vallankumouksen punaisen lipun.

Syyskuun kapinaan otti aktiivisesti osaa legendaarinen pappi Andrei, "punainen" pappi. Tästä historiallisesta henkilöstä Geo Milev loi runoelmassaan kuolemattoman kirjallisen hahmon. Hänen pappi Andreinsa, jonka henkilössä yhdistyvät kapinoitsijoiden parhaat ominaisuudet, luopuu elämänsä viime hetkellä jumalasta, jota oli palvellut. Heitettyään kranaatin temppeliin, jossa itse aikaisemmin oli kylvänyt eksytystä ihmisten mieliin Pappi Andrei riippuu hirressä "levollisuudessaan suurena" kuten runoelmassa sanotaan.

"Syyskuu" -runoelmasta tuli kohtalokas runoilijalle. Sen vuoksi Milev tuomittiin ja heitettiin vankilaan. Vuonna 1925 Geo Milev yhdessä muiden antifasistien kanssa tapettiin. Mutta raju ja voimakaskuvainen runoelma Syyskuu teki hänen nimestään kuolemattoman.

Bulgariasta suomentanut Helka Saikkonen

OI SADE, OI SADE, VUOLAS JA MURHEINEN _____

— tanssivainen vesi katukäytävillä!

Juopunut, alaston, vapaa, bakkanaalinen,

mutta mustanaamioinen — tanssit surun mielettömän
tanssin.

Oi naamioitu hilpeys! Olet murheeksi naamioitu ilo!

Oi hilpeä itku! Ja tanssi rykivillä symbaaleilla!

Ja ilta, hämyssä alkanut, mutta valkovahtisen

sateen valostama. Sade! Oi hautajais-kaarnevaalien
klovni!

Ja lennähdät — sätein ja nauruin, — ja olet valkoinen,
järjetön,

tanssivainen vesi katukäytävillä!

Iltainen sade, meluisaa tanssia siedät

kaupungin mustalla katafalkilla!

PÄIVÄKIRJA

Hyvästi. Nyt on perin myöhä.

(Näes paljon sinua rakastan!)

En sinua murheilla korista.

(Jo valjennut olen. Perin valju.)

Nyt on jo perin myöhä. Kaikki.

Päivä. Myös yö. Minä. Sinä.

Ja hymyily on myöhästynyt,

vuotaen katseesi maljojen

murheeseen...

Hedelmätön ilta!

Et, sydän, varro salaisuutta.

(Minä tai tämä valju ilta —

oi valjuuden loputtomuutta!)

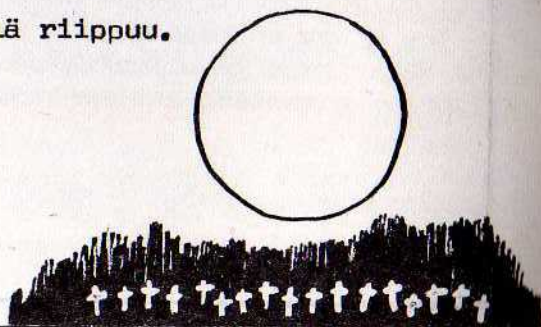
Ymmärrän sen. Ei salain uutta.

Nyt on jo perin, perin myöhä.

BALLADI

Valkoisen kynnyksen yllä riippuu
kelmeän keltainen, apea kuu.
Vaitelias tunnusmerkkisi on kirjoitettu —
kuutamossa kynnyksen jään yllä se riippuu:
rohkea kuva, silmäillen pahan ja usvan halki.
— Kylmänä kuu siellä riippuu.
Syksyiset hautuumaat ammottaa —
unhoitetut muinais-isät, valjenneet taatot,
kietomat tulen ja kuoleman, tähtien.
— Syksyiset hautuumaat ammottaa.
Ja kohta pyhä veitsi kiertele —
ja välkkyi yhtäkkiä kaukaisiin silmiin.
Ja pian yön terä tummaa unta hiertelee —
keskiöinen tuuli sen terää liikuttaa;
ja verinen kämmen kukattomiin juoviin
vihassaan piirtyy valkoisen muurin yllä.

— Kylmänä kuu siellä riippuu.

Kirjasta "As Duuri"

ALLEGRO VIVACE

Sydämeni hakkaa!

julistaa juhlevaa riemuansa maailmaan —

korvissani ulvahtaa

sydänvereni mustat susilaumat —

ja hermoni nyt väräjäää —

oi juhla, oi kurjuus!

Lyönnit juhlivat puutarhoissa, aukioilla, patsaiden
luona—

ja tuuli reuhtoo ja villitsee sieluni —

repaleinen muinaislippu:

hehkuisten linnoitusten yllä —

liehuu —

Vartoillen. Yksi. Voitan kiinni vuosia:

ja kypsyn.

PRESTO

Olen rakastunut teihin. Lemmin teitä! Ja kärsin!

— Seuraan teitä aina! Seuraan vaikka minne!

Sadan metrin korkuisilta tikkailta pois suistun

— ravintolaan, polvilleni eteenne

(rakastunut, valju).

Dekkarit salaisten ovien takaa

minua urkkivat, nuuskivat (sen tiedän kyllä)

autiomaista, tyhjiltä kedoilta, huutaen

Jäätävään tuuleen, yöhön, sateeseen...

Ja köysi sitaistuna vyötäisille
minä loikkaan alas mereen — mutta he kiskovat ylös...

Päivin, öin, unetta...

Rosvoporukassa juoksen
vuoristossa polkuja...

Käyn makuulle
nukun

ja uneksin kohta
takea-ajajista...

Max Landa mua jahtaa.

Max Landa mua etsii —

ja säntään

jo vuoristoilla, jyrkänteillä, poluilla —

Max Landa mua jahtaa revolveri kädessään...

Ja säntään...

Tiedän

— pam! pam! —

— hän tappaisi

kuvalla, raivosta, julmuudesta valetulla

— pam! pam! —

Oi harmittonten filmien kurjuus ja kutsu,
leikattu valkahiilen kipinään.

FINALE

Kaksikymmentäneljä metelöivää lyöntiä:

kello se lopettaa kierroksensa.

Tähän.

Ja huomenna olet taas yksin

— luojan edessä.

Kurja ajan

vahtimies

lyö jaloin ja käsin,

kämmenin, sormin ja kyynärpäin

lyö

— idästä länteen lyö

— hälyttää

sydämeni risaisilla verisillä rummuilla...

Ja sotkee oitis verem.

Tähän päättty lauluni.

DA CAPO !

VALITUS

Tummu, metsä, sisar, kaksin tummutaan...

Murheiset polut on metsän, johdattaa
kulkuni talveen tuolla,
sarastus aavain (haavdin) paahtaa saa
syvälle mustien oksien puolla.

Paikkoihin kummiin ne neuvoneet tien on,
kosteilla rämeillä usvissa kuljen
— oi metsä, tumma sisko hieno!
tummiin lehtiis suljen.

itkun ja kyöneleet — vitkaan — ja metsät toistaa, soi
murhein kaipuun, kutsuni sen:
Hän missä on, oi !

(Tuollako vartoilee mua hauta se, rakkaani tuskaisen?)

Päivin, öin
levoton
häntä etsin, harhaan
maiden halki varmaan
vaellen,
köhien ja olen voimaton
— sieluni syvällä yössä on —
päivin, öin

levoton,

loputta vuodet!

määrättään:

Hän missä on?

On talvi, sen kylmä tuuli, armoton,
pusertavainen

— Ja kiveksi itkukin jää —
murheen usviin kärsimättä häviää
säälittä maa loittonevainen.)

— Oi metsä, tumma sisko vieno! —
Auringon sokot uunit hänet korventais:
kun yö on, poissa tähti juovat,
tiet hälle vereen huurut tuovat,
ja risteykset kietoo ahtaan kedon.

Hänet tuskan saavuttaa

— vain aaveena.

On verissään, murhattu, mustaama surman usvan,
hän uniini kohoaa
(ikonit nukkuu)

— kumma on, vieras — ennenkuin nukkuu taas
(ikonit nukkuu)

ja heittää minulle
veriset paidat, mustia päitä
(ikonit nukkuu)

Silmäni pois on jo — poissa kasvoni nuo

— oi metsä tumma sisko, vieno!

tie koukertaa eteen nyt luo,

katkera kierre turman sarastukseen.

DOIRANSKO - JÄRVEN LUONA

1

Järvi — oudon helmiäisen kristallisuutta, johon on leikattu lokakuisen taivaan avaraa sineä. Syvälle heijastuvat Belasitšan ja Krušan huiput. Niillä tuoksuvat suuret syksyiset krookukset ja metsäsyklaamit. Kun aurinko laskee, aalloista kohoaa loisteliaas korallinen ja kristallinen palatsi, joka verkalleen hajoaa ja häipyy pois. Suurimmalta näyttää Doiran, valkoinen, asumaton. Nyt siellä ei asu ketään. Sen granaattiomennapuu ja viikunapuu kypsyvät ja vaipuvat yksinäisinä puutarhojen hiljaisuuteen. Kadut ovat meluttomat. Rakennukset ovat autioitumisen valkeita naamioita. Kuolleet kaupunki, joka silti hämää valheisella hiljaisuudellaan ja mukavalla rauhallisuudellaan. Mutta vain järvi on tyven. Nyt siinä keinuvat keltaiset, huiskivat metsät, rusottavin siimeksin. Ja yön saapuessa Belasitša vaivuttaa järveen murheiset varjonsa, jotka kantavat tummissa viitoissaan suurten syksyisten krookusten ja metsäsyklaamien tuoksua.

2

Ylhäällä lännessä, kovaan kiveen louhittuina ovat meidän lujat asemamme. Paljaita kallioita, sammalta, rikkaruohoa ja nokkosia hautovia, ja äsken siellä luuhasiivat käärmeet, sisiliskot ja myyrät. Epäystävälliset kranaatit singahtavat taukoamatta päittemme ylitse. Ne iskevät vimmatusti kallioihin ja kimmahtavat edelleen, sattuvat multaantuneisiin suihkukaivoihin, jollekin onnettomalle kyläläiselle kuuluneisiin muureihin. Ei kiveä kiven päällä... Outoja huiluja, joihin ihminen nopeasti tottuu.

Päivällä edessä on autius. Vain kranaattien ja srapnellien kummalliset soitannot toistelevat herkeämättä sanaa: sota.

Skotlantilainen "Punaisesta Kaaderista."

Joka kolmas kannetaan haavoittuneena sairaalaan. Minut kutsutaan kuulustelemaan erästä, mutta hän on tiedotonna. Kookkaana ja kuivakkaana hän lojuu, jalka ruhjottuna, pää haavaisena, siinä paareilla. Onneton vuoriston poika, — hänen isänsä oli puhdasverinen lammaspaimen, säkkipilleineen, vihreä-pukuinen. Pojasta tuli sotilas ja poika on tullut tänne... pommeja heittämään. Mutta kukaties hän on taas, kun on hämärässä tilassaan katsahtanut kotiseutunsa vuoria, taas tähyillyt laumoja, sitten taas noita outoja bulgaareita, "niitä ihmissyöjiä", sitten taas skotlantilaisen paimenmajan pikku tulisi-jaa — kukaties hän nyt muistaa sen vanhan skotlantilaisen laulun: "Ylämaahan mä kaihoon, mä aina sen nään..." Burns'n laulun.

Jokin kummallinen ja salaperäinen tunne ottaa sinut valtaansa kun yön harson ja kranaattien soitannan loimitse vilkaiset rintamalinjaa. Ei kauhu — vaan jokin kauhua syvempi. Tunnet, miten jonkinlainen heikkous painautuu tajuntaasi ja sieluasi vasten ja syleilee. Se kestää vain tuokion, mutta se tuokio on pitkä. Sinulla on tunne, että olet yksin, että lopahdat, et pysty, eikä sinun tule muistaa mitään; ei entisiä ajatuksiasi, ei etäisten naisten muinaisia hymyilyitä, ei lukemiasi kirjoja... Sinä olet tämän liekkisen ja rautaisen yön vallassa; ja se on — tunnet sen vaataansanomattomasti — se on ensimmäinen, ensimmäinen yö. Oi, kaikkien muutosten ja haaveiden syleilyjä! Kuvitel-

tujen diadeemien sovittelua ja unohtamista, verijälkien tahrimaa. Sinä unohdat sen kaiken, mikä on uskonut yhdessä kanssasi. Sinä olet yksi ainut.

Perin mystinen ja outo olet omalle itsellesi. Yhtäkkiä huomaat olevasi tuo ankara ritari, vaikeneva, kuulematon, nousemassa hevoselle, jonka perässä tallustavat Kuolema ja Paholainen, yksisarvisena, hassunkurisena. Tuo tumma keskiaikainen kaiverrus, Ritter, Tod und Teufel.

Silloin ylitsemme vongahtaa äkisti neljä traagista kra-naattia ja me maastoudumme pakosta kivikkoon ja nokkos-ten sekaan lähistöllä. Ja taas lankeaa sieluusi yhden ainoan tietoisuuden yli-inhimillinen taakka: Pro patria.

6

Näen miten ranskalaiset liikuskelevat ampumahaudoissaan. Tuolla, tarkkailtavassa kohteessa. En tiedä kuka on ris-tinyt sen, ja minkä vuoksi, Golgataksi. Eikö jokainen ympäröivistä kukkuloista olekin oma Golgatansa, missä oikeamielinen kärsivä saattaa menehtyä milloin tahansa? Golgata... Outo ääni. Sen edessä jotenkin lamautuu.

7

Päivän mittaan ei asemissa näy yhdenyhtä elävää ihmistä. Vain tykistön jysähtelyt rikkovat ympäröivää yleistä hiljaisuutta. Me olemme täällä, he ovat tuolla, aivan edessämme, vastapäisellä huipulla, kaikki syviin kivi-siin suojiinsa peittyneinä. Mutta yöllä ollaan poterois-sa. Meidän valonheittimemme välähtelevät ja heidän va-lonheittimensä välähtelevät vastapäätä, pimeyden halki. Tuliset, vihamieliset silmäykset. Niihin kietoutuvat tahdottomat, salatut hymyilyt. Sairaana häpeän hymyilyt.

8

Öisin ranskalaiset toisinaan laulavat. Me kuuntelemme heitä. Minä tunnen outoa iloa ja tyydytystä, kun sanon: ranskalaiset laulavat. Myös minä haluaisin laulaa tuon kaihoisan Solveigin laulun. Mutta en pysty. En rohkene. Siinä sanotaan: "vaan kerran tulet varmaan, sen tietää mä voin ja minä kyllä varron, sen sulle sanan soin, sen sulle sanan soin..."

Ja hän virkkaa: "Sua Luoja tukekoon, kuhun kulkus tuo. Ilon suokoon, jos käyt Isän istuimen luo, Isän istuimen luo. Tällä ystävä varron yhä, kunnes sun nään,... ja jos menet eeltä, niin ylhäällä yhdytään, ..." Tiedän, että heidänkin silmänsä ovat kyynelten täyttämät. Haluaisin laulaa tämän laulun tässä kosteassa kuutamoisessa yössä. Mutta me kaikki vaikenemme. Vain ranskalaiset laulavat. He.

9

Sillä toisinaan yö muuttuu peiliksi, josta me näemme kaukaisten, murheellisten äitien ja rakkaiden vaimojen silmät, meitä ajattelevien silmät.

Itse yökin on murheellinen.

10

Eräänä valoisana sunnuntaina asemiemme ylle kiiti kaksi vihamielistä lentokonetta. Oudosti meluten. Ne eivät tulleet hyristen vaan jymisten. Selkeästi, etäisesti soiden, kuin kirkonkellojen ääni. Juhlavat kirkonkellot eräänä sunnuntai-aamuna. Paljon aurinkoa, paljon selkeyttä. Niityn suokukkojen ihme.

11

Vaitonaisten nuotioiden sijalla, muutamia kalastajien veneitä valaisseiden, järven aallokelle levottomia kuvajaisia heittäneiden nuotioiden sijalla on nyt liikkeellä jonkin vieraan kuun laaja sinerrys. Vihamielinen

valonheitin, se pyyhkäisee joka yö katseellaan Belasit-
sa-järveä. Outo, herkeämätön silmä, pimeään halki lois-
televa, tietämättä miksi loistaa.

12

Joku kirjoittaa kirjettä juoksuhaudassa. Ei — hän
piirtää kirjettä. Hitaasti, syventyen: "Rakas äitiseni.."
Ja taas hänen katseensa kohoaa, kohti Belasitään pil-
vistä otsaa, juoksuhaudan päässä näkyvää. Mutta äkie-
ti hänen hajamielisyyttään keskeyttää erään saksalaisen
hyräily, tämän tullessa juoksuhautaan alhaalta. Mies
laulaa: "Luoja suojaa, luoja auta keisaria, synnyin-
maatamme!" Tällöin meikäläinen jättää oitis murheisen
hajamielisyytensä ja hihkaisee etäältä, suopeasti:
"Hei kaveri! Venäjä! Saksalaiset, hyvä!" Mutta sake-
manni vastaa: "Niks hyvä, bulgaarit! ..."

13

Niin, Paul: hän on iloinen veikko ja pitää paljon lau-
luista. Häneltä otin yhden pienen saksalaisten rintama-
miesten laulukirjasen. Hämmästyin tosiaan, kun löysin
siitä erään sotilaslaulun, entisaikojen suosikkini —
Richard Dehmelin tekoa. Saksan loistavimman modernis-
tin, kukaties Saksan etevimmän lyyrikon Heinen ja Le-
naun jälkeen — tänään vapaaehtoisena Länsirintamalla.
Millaista kuuluisuutta! Hänen lauluaan laulavat voitok-
kaat rykmentit, kenenkään edes tietämättä keneltä teke-
ti on peräisin: Laulu lipulle.

14

Rumputulta. Taukoamatta, kaiken päivää. Betoniholvi
päittemme yllä tärisee. Kaiken päivää. Kunnes aurinko
laskee jonnekin Vardarin taakse. Yöllä vihollinen var-
maan rynnäköi asemiamme vastaan. Sotilaat olivat jo
juoksuhaudoissa, me olimme vielä komentajan luona, tun-
nelissa, kun vihollinen alkoi taas rumputulensa entistä
suuremmalla vimalla. Vain muutamia minuutteja kului.
Yleisestä melusta kuuluu kiväärien ja tykkien hätäis-

tä kiljuntaa. Kas noin. Ja aivan yllättäen käytävän kautta ryntäävät apujoukot. Punaiset, meluiset. Ystävälliset, pelottomat. Kaikki arkuus häipyy oitis, tuntemattoman kohtalon edessä. Sinusta tuntuu, että jokainen noista tummista ja suonikkaista miehistä, edessäsi meluiten ohittavista, on yksi veitsi, on monta veistä, on tyystin veitsien peittämä, ja että he kaikki tuossa tuokiossa olisivat veitsiseinä, jonka läpi minkäänlainen vihollinen ei tunkeutuisi. Ihmiset ovat veitsiä. Kuin mahtava maininki he kantavat etumaisia sotilaita, vieden heitä vastustamattomasti eteenpäin hyökkäyksessä. Veitsi: säkenöivä ja kylmä niinkuin talven katsanto. Vihollisen kauhuksi.

15

Kerran pimeä yö on yhtäkkiä oleva kuumentunut, jonkin keskiöisen sarastuksen läikittämä. Taivas on oleva sulaa hunajaa, valuen verisin läikkein ympäröiville huipuille. Doiran liekehtii. Vihamielisten kranaattien sytyttämänä. Lukemattomat roihut liikuttivat kieliään perin meluisasti, toistaen: "Hii! Hii! Hii!" Nyt kaupunki on lopullisesti kuollut. Ja kun tämän kaupungin asukkaat, kalastajat aikanaan, eräänä päivänä palaavat, pitkän ja pakollisen evakkouden jälkeen kototuhkillensa, tuhkillensa — nähdään sydäntä-vihlovasti itkevien naisten ja voimattomien miesten kulkue. Olimme!... Oli! Tuimus Troies, fuit Troija! Ihmisen verellä on maksettu jokainen autius. Niin on myös silloin. Niinkuin neljäkymmentävuotta sitten minun kototuhkieni yllä.

16

Loitolta, etelästä näkyy Kukuš. Mutta läpikuultoisesta huomenista näkyy myös meri, erottuu Saloniki. Noihin päiviin saakka, jolloin suonissamme on virtaileva esi-isiemme voitokas veri, frankkien ja bysanttilaisten taistojen, äkillisten, kunniakkaiden taistojen

sankarten veri. Kun kultaiset liput taas huojahtavat metallisten torvien soiden, kantautuu palaamattoman myrskyn melu raskaasti tuonne, etelään, päin Salonikia, jonka silmämme näkevät täältä, läpikuultoitisten huomisten kalvon takaa.

INVALIDEJA

Eräällä isolla pöydällä, siistin liinan kattamalla, istuu ennennäkemätön ihmispallo — työläisen asussansa, sini-valko viiruisessa. Sen hihat näyttävät tyhjiltä; kädettömät. Housut ovat lyhyet pussit: jalattomat. Punainen pallo koristaa työläisen takkia: silmätön, nenätön, korvaton pää. Vain kaksi punertunutta koloa edessä, niiden alla on jonkinlainen pimeä aukko, alempana on — kaksi riviä töröttäviä hampaita.

Kulmassa seisoo tohtori, yllään pitkä valkoinen takki. Hän tutkiskelee valokuvia ja vetelee nopsasti punakynällä sormia korvien kohdalle, kulmakarvoja suiden kohdalle, jalkoja pään kohdalle.

Pitkässä käytävässä, kirjaviiden neliölaattojen jakamassa, pompahtelevat suuret, elävät pallot. Jalattomat ihmiset. Kulkevat käsillään, meluisessa, sotkuisessa jonossa. Pitkät valottomat naamat, silmissä jäähtynyt nauru.

Paljaalle seinälle on ripustettu suuri kaisarin muotokuva. Pari korskaa kenraalia hänen kuvansa molemmin puolin. Kolme muotokuvaa, koristettuina trikolorin nauhoihin. Trikolori hulmahtaa hermostuneesti, kuurossa rumputulen yhteissoinnussa, laukeavien miinojen ja särkyvien kranaattien tärinässä.

Vastapäiselle seinälle on järjestetty 18 paria kainalosauvoja ja neljä puujalkaa.

Käytävän perällä kello lyö vimmatusti 12.00.

USKO

Epäuskoisia, epätoivoisia, ahdistuneita, erehtyneitä, murheellisia, avuttomia, janoisia, ylensyöneitä, paleltuneita, menehtyviä, kuolevia.

— Eurooppa —

tuo kuva aukeaa eteemme: uskoa ja toivoa: kookas paahtunut mies, lakkipäinen, sinipuseroinen.

(Milloin annatte hänelle rakkautta?)

Nälkäisiä, työttömiä, ahneita, kiihkoisia, voittoisia, rosvoavia, leivättömiä, rahattomia, alastomia, rääsyisiä.

— Eurooppa —

tuo kuva aukeaa eteemme: uskoa ja toivoa, katkera ihminen, sirppi kädessä, vehnäkorjuussa.

(Milloin annatte hänelle rakkautta?)

Iltaisten, hiljennettien tehtaiden savupiippujen takaa kohoaa hopeinen puolikuun sirppi.

MARSELJEESI

Loppu. Vallankumous on murskattu. Viimeiset taistelija on saarrettu viimeiseen kortteliin. Barrikaadit on tehty sanomalehti "Punaisen Lipun" suureen rakennukseen.

Mutta suuri punainen, katolle nostettu lippu hulmuu vielä ylpeästi talvisessa tuulessa. Viimeinen lippu. Suurena, viimeisen taistelun yllä.

Tuolloin vanha elämänmeno rienteli taas kaupungin muissa osissa vakain, kirjavin hälyin, vanhoilla kaduilla, aukioilla ja kaduilla: busseja, ratikoita, kärkyjä, alati kiirehtiviä kauppiaita, yrittelijöitä, pörssimeklareita, tuoksuvia naisia ja naisten koiria, koreja kantavia palvelijoita, kotiopettajattaria, lastenvaunuja työntäviä, kirjeläjien kuormittamia postinkantajia.

Nyt joutui kummallinen loppu. Vihonviimeinen loppu. Viimeisessä korttelissa.

Valtion armeijan sotilaat olivat rynnäköineet "Punaisen Lipun" yötoimituksen kautta. Sarastuksen aikaan alkoi keskitys. Punaisen rakennuksen ikkunoista rästähteli muutamien konekiväärien tulitusta lähistön kaduille ja pihoille.

Pam —

rätsräts räts — —

rrrrrrhy — — —

Valtion armeijan kenttätuliaseet ja heittimet sinkosivat rakennusta kohti herkeämättömästi järeitä ammuksia. Kattotiilejä, tiilejä ja sementtilohkareita putoili jytisten maahan. Naapuritalojen lasit helisivät kauhistuneesti. Sanomalehti "Punaisen Lipun" koko valtaisa rakennus tärsähteli, ammusten keskeyttömän räjähtelyn iskemänä. Sen konekiväärit olivat jo vaienneet. Kaikki hiljeni.

Tykkitulen sauhu sekoittui tukahtavien kaasujen viheriäiseen usvaan, kertyen kuin tiuha pilvi särjetyn rakennuksen luona. Vielä elävien tulisi nyt kivuta ylempien kerrosten rikotuista ikkunoista, säännäten naapuritalojen katolle, pakosalle.

Vallankumous on murskattu. Täydellinen hiljaisuus. Ja keskellä tuokion pistävää hiljaisuutta — jossakin läheisessä puistossa — alkaa yhtäkkiä soida posetiivi (lämpoine papukaijoineen, valkeine hiirineen) — utelioiden lasten tungoksessa) — lennähtävät posetiivin soinnut, pelottoman Marseljeesin tahdissa.

Konekiväärit jahtasivat ahneesti katoilla pakenevia vallankumouksen viimeisiä sotureita. Kaupungin muissa — jo rauhallisissa, jo rauhoitetuissa osissa — levisi uusin määräys — julma ja rauhoittava tiedonanto — joka ilmoitti vallankumouksen päättyneen.

Mutta — rohkeassa tietämättömyydessään — posetiivi jatkoi mielikappaleensa soitantaa — Marseljeesia.

RAKKAUS

Hävinneet vallankumoukselliset juoksivat talojen oville; konekiväärien kiukkuisen nakutuksen ahdistamina. Hävinneet, paahtuneet, repaleiset, veriset, pakokauhusta mielettömät.

Muuan heistä juoksi, kädessään repaleinen punainen lippu. Suurten kattojen lomitse lippu roiskaisi punaiset sylkensä koko kaupungin ylle.

Lippua kantava mies pääsi erään avoimen ikkunan luo; palvelijattaren ullakkohuoneen; ja astui sisään — vaipuen tainnoksissa lattialle.

Palvelijatar säpsähti yllättyneenä. Ulkona konekiväärit jatkoivat vimmattua kiroiluaan.

Lippua kantava mies lojui aivan tiedottomana. Hänen olkanauhansa kannatti tahdottomasti punaista lippua.

Palvelijatar nouti lasin vettä, toi sen miehen kuumentuneille huulille. Kahuissansa, tukien haa voit-
tunutta kättä.

Lippua kantanut avasi silmänsä — väsymyksen ja kauhun lannistamana.

Nainen!

Miehen kärsiviin silmiin levisi outo hymyily.

KUOLEMA

Illan tungosta kaduilla. Rautaisen taivaan aivastelun alla. Loputonta mustaa sadetta. Ja sähkölampujen keltaisia pärskähdyksiä; ne virtaavat alemmas, märille katukäytävillä, takertuvat ohikulkijoiden käsivarsiin.

Aukion vastapäisellä laidalla sojottavat ajurien ryhdikkäät siluetit, yksi toisensa perään, vaunujen kuomut ylhäällä. Ohikiitävien autojen nopeat linjat ja märkien sateensuojien sattumoiset läiskähtelyt muuntelevat kuvaa toisinaan.

Kaikissa kulmauksissa — yleisön mustan virran keskellä huutelevat lehtien myyjät, raskaat lehtiniput kainaloissa. Ukkoja, yllään lyhyet reikäiset takit, eukkoja, jaloissaan suuret, kuluneet kengät, seisoskelee katukäytävien reunustoilla, aivan liikkeiden kiljuvien näyteikkunoiden luona. Rähjäisten kujasten köyhälistöä, esikaupungissa. Työläisiä.

Heidän kovat huutelunsa julistavat innoissaan:

— Karl Liebknecht ja Rosa Luxemburg on ammuttu heidän yrittäessään paeta.

Illan tungosta — mustaa sähkölampujen keltaisten pärskähdysten alla — virtailee kiihkein hymyilyin Potsdamer-Platzin märillä katukäytävillä.

TOUKOKUU

1

Joskus oli kevät, kesä ja kaikki vuodenaajat.
 Joskus oli toukokuu.
 Joskus liitivät muuttavat pääskysset äänekkäin kaartein,
 keväisten merten lämpimäin tuulahdusten myötä, joskus
 liitivät rakastuneet satakielet — ja joka ikkunassa
 tuoksuvat rusoiset ruususet.

Joskus...

Ei milloinkaan!

Ei milloinkaan ollut kevättä, ei toukokuuta, ei pääskysiä, ei rakastuneita satakieliä, ei ruusuja joka ikkunassa. Ei milloinkaan ole ollut iloa. Ei milloinkaan ole ollut onnea. Ei milloinkaan ole ollut yksilöitä, ei milloinkaan elänyt Theokritos, ei Vergilius.

Pääskysiä ja satakieliä on vain eläinopin kirjoissa.
 Ruusut tuoksuvat vain kuvissa. Ja toukokuu on taivaan veden kuuro, joka huuhteli multaisia katuja — herkeämättä, päivin ja öin, öisellä kuurolla, nihkeällä usvalla, juuri kun pitkin autioksi jääneen kadun keskustaa, vaimean lampun sivuitse rientää pitkin harppauksin reppuselkäisen työmiehen tumma siluetti, jäljessään itkevä, juokseva lapsi.

Kuka kulkee noin myöhään sateessa ja usvassa?

2

Kuka näkee auringon — tehtaiden sulattojen alkemististen välähdysten häikäisemänä?

Kuka näkee taivaan sineä, tehtaiden savupiippujen pimentämää? Kuka tuntee ruusujen ja niityn kirjaviien kukkasten tuoksun — savupiippujen nokisen sauhun ja moottorien bensankatkun ja koneiden raskaitten öljyjen tuhahtaman kukkasten tuoksun? Kuka kuulee satakielten serenadeja kuulle puistojen hiljaisuudessa, missä läpi kuultoiusten altaiden yllä henkäilevät marmoriset nymfit ja vihertävät tritonit puuskuttavat mustasukkaisesti, niin kuka — tehtaiden sireenien vongunnan kuurouttama,

hihnojen ja pyörien huminan ja moukarien alituisen jyskeen kuurouttama kuulisi niitä?

Kuka haaveksii orvokinsininä suven öinä tähttien suurista salaisuuksista — huolten kyntten lävistämä-nä, raadannan mustalla ristillä riippuen?

Ei ole paratiisia. Ei toukokuuta milloinkaan.

Kuolettavaa.

Luonnon tappava hymyily. Ei yksinäisyyden lohdullista känmentä.

3

Kaikki tiet johtavat Roomaan. Vain yksi tie johtaa paratiisiin: Vapauden tie.

4

Te, jotka ette näe aurinkoa, teille on luvattu aurinko, uusi aurinko, suurempi, loistavampi, ei milloinkaan laskeva; se on teidän, teidän tulevaisuus aurinkonne; sen lasku on keväisten lippujenne purppuravalkähteissä. Te, jotka ette näe taivaista sineä, ettekä huomaa taivaan viileää henkäilyä, — teille on suotu taivas, uusi taivas: tämä on sen vilventävä tuulahdus teidän keväisten lippujenne hulmunnassa, se henkäilee taivaansinisen ilman lempeissä tuulissa, se liekehtii taivaan purppuraisessa liekehdivärsä.

Te, jotka ette nähneet ruusuja, ette niittyä koreine kukkineen, valmua, kiinanruusua, pääsiäisliljaa — tässä on ruusuja, pääsiäisliljoja, niityn kukkasia, ne eivät lakastu, keväisten lippujenne punaisessa tuoksuilussa ne ovat.

Te, jotka ette ihastuen kuule satakielen innokasta nyhykettä puistojen ja romanttisten metsien hiljaisuudessa, ette lue tähttien salaisuuksia, — ette kuule pääskysten tamburiineja, mustarastaitten vapaita marseja — tässä on lukematonten lintujen lauluja, on ilo työn juhlavien lippujen hulmunnassa. Tuhannet, lukemattomat liput on kertyneet juhlanan kulkueenne ylle.

Toverit, veljet, kansa.

5

Tuhansia lippuja, lukemattomia. Te miljoonat, lukemattomat, nimettömät.

Maa tömisee ponttevan kulkueenne käydä. Yllänne liehuvat, merenä vyöryvät — loputon — toukokuun ja työn punaiset liput.

Nostakaatte sydämenne! Nostakaatte silmänne! Nähkää! edessänne avautuu sarastus — purppuraisena, lukemattonten purppuraisten, valtamerenä kohoavien lippujen yllä...

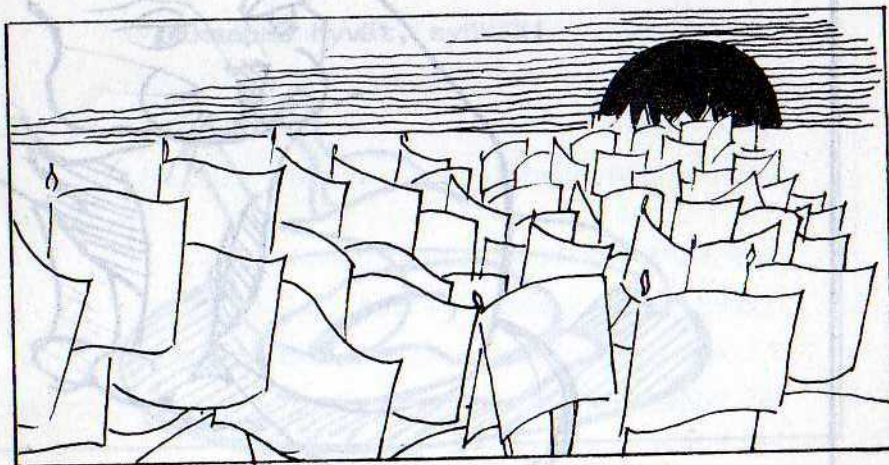
Sarastus uuden päivän — Uuden Päivän.

Liekkisenä laulaa uuden maan yllä Tulevaisuus, joka nähdään punaisena tiemme lopussa.

Punainen Vapauden luvattu maa, Työn Kaanaan maa.

Te, miljoonat, astukaa siihen maahan.

Työn Kaanaan maahan, missä ihminen astuu jumalan valtaistuimen eteen.

MEIDÄN MIISU

"Kissu Miisu, neljällä
tassullas mihinkä kuljet?"

— Hipsin, sipsin hämärässä,
hiiriä muonaksi noudan.

Pentuparvelle nälkään tässä
hiiriä nappaamaan joudan.

"Miisu, Miisu, julma liet!
kuules — on paremmat tiet."

— Ei, en piittäis enkä toisi,
juuston ne nakertaa voisi,
kodin leivät, sienet, lihan...
siksi tarvitaan kissa pihan!

RUUANLAITTAJATAR

(Omistettu Richard Dehmelille)

Marja-Maria paistella aikoo

— pata puuttuu.

Vie veljensä Ivanin mustan levyn

— siinä pata!

Marja-Maria paistella aikoo

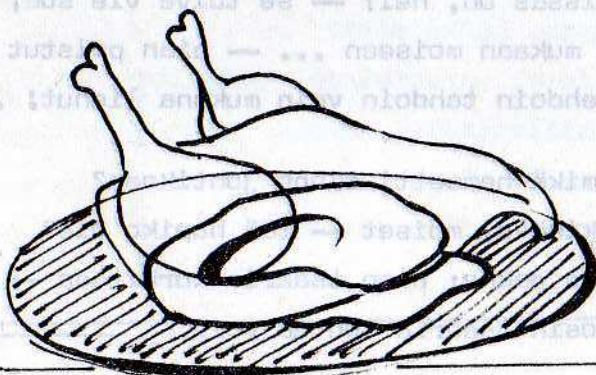
— kanapa puuttuu!

Vie Goshkalta, isolta veikoltaan lakin

— se kanaksi muuttuu!

Pikalounaanne tässä on.

Olkaapas hyvät, syökää!

JUHLAPÄIVÄNÄ

Juhlapäivä on. Kaikkialla tuo
pysyy vuosisatain tapa sellainen.

Täältä tsaarin tie kirkkoon pian johtaa:
väki tungeksii — ruuhkaa ihmisten.
— Se on "kansaa", pian tsaarinsa kohtaa;
seurassa ylimykset hohtaa.

Seiskääpäs tässä, vartoillen tovin —
mutta älkääpäs tyrkkikö, hassut...

— Seis nyt, tai nyrkit ne juttelee kovin!
Siellä taaksepäin, loitolle tassut!
"Vartoilkaas! Hiljaa! Taapäin työntykäätte!
Tsaari pian tulee, te harmiksi jäätte."

— Lähemmäs, hitto! — Kun en pysty, en ruoja! —
Perkele sentään! — kukas työntää mua?"
Hissukseen, väki" — "Oi, laupias luoja!"
— Missäs on, hei? — se toive vie sua,
jäit mukaan moiseen ... — pian paistut ja kiehut,
kun ehdoin tahdoin vain mukana liehut! ...

Mua mikä hemmetti tänne johtikaan?
Tyrkkikääs, moiset — tää hupiko ois?
Ei ole pakko: pian tsaaria kurkitaan —
en tosin tsaaria tuntea vois.

— Töllistä tarkoin, veikko!... Kait meille jotakin tippuu ... maan nälkiintyneille...

"Poijaat, ne tulee: — hurraa! eläköön!"

— Varraat... Pasuunat... kuulkaas: duu— duu!..."

— Hei, kenraalit! — Missäs tsaari on ?

"Tsaari! Hurraa!:" — Niin hurraa kantautuu, kansa kiljuu oitis kurkut ammolleen — mutta sen ohi tsaari kiittää autollaan, ja pian on "Hurraasta" jäänyt pelkkä "Huu..."

SYYSKUU

1

Yö synnyttää kuolleen kohdusta

orjan vuosisataisen häpeän:

purppurainen on vihansa —

majasteettinen.

Pimeään ja usvan keskellä.

Pimeistä laaksoista,

— ennen sarastusta

karuista erämaista

kaikilta vuorilta

nälkäisiltä kentiltä

likaisista majoista

kylistä

kaupungeista

metsistä

kojuista, hökkeleistä

tehtaista, varastoista, asemilta

viljasiiloilta,

myllyistä

ja kangaspuitten äärestä

savenvalajan

työpajasta:

nyt on matkalla ja kiirehtii
 suurena
 soralla, rotkoissa, vierinkivillä,
 laidunmaan kautta
 kukkulan yli
 syksyn keltametsäin kautta
 ja kivikon
 ja vetten
 ja mutanoron kautta
 ja niittyjen
 puutarhain
 ketojen
 viinitarhain halki
 lampaiden laidunmaalta
 okapensaikoista
 palaneelta sänkimaalta
 ryysyissään
 rämeiköllä
 mutaisena
 nälissään
 kesytönnä
 työn ovat sitkistämät nuo
 karaisi jo kuuman, kylmän vuo
 rujot ovat
 nilkkuja
 takkuiset
 ilottomat

paljasjalat

opittomat

hurjat

vi hassansa

raivoo kansa

— ruusuton,

lauluton,

ei musiikki pelaa, ei rummut kovat

pois klarinetit, timpaanit ja lateraalit

ja trumpetit, trombonit ja tuubat ovat:

on harteilla repaleet, nyytit,

ei välähtelee käsissä nyt sapelit,

pelkät kepit heillä,

talonpojat seipäin

ryhmysauvoin

piikein

kirvein

lihaweitsin

heinähangoin

kuokkinensa

viikatteineen

auriongonkukki neen

— nuoret ja vanhat

he ryntäilivät kaikkialta teillä

— kuin sokkojen eläinten lauma

tulivat eespäin,

suunnaton

mylvivä härkälauma näin,

kutsuen,

karjuen

(yötaivaan kiviholvi jäi taa)

lennähtivät vaan

rivistöittä

kukistumatta

kauhistaen

mahdillaan:

KANSA :

2

Yö hajosi kun tuulet

välkehtivät.

Auringonkukat

kääntyivät kohti aurinkoa!

Sarastus havahtui

unesta konekiväärien rätinään:

Ja kaukaisista

ilmansuunnista

— jyske jyskeen perään —

sinkoillivat

hullut

luodit — lyijyiset.

Januunat

kuin elefantin tassut
 jymähtivät.
 Värinää, kauhua.
 Auringonkukat ovat kaatuneet tomuun.

3

Kansan ääni:

Luojan ääni.

Ja tuhansin veitsin
 pistelty
 kansa —
 taipunut
 nöyryytetty
 kerjäläistäkin surkeampi,
 aivoton,
 hermoitta on
 se jäänyt —
 kohosi elämänsä pimeydestä,
 — ja kirjoitti verellään

VAPAUS !

Ensi sana:

Syyskuu.

— Kansan ääni —

— Luojan ääni —

Oi Luoja!

palauta karheitten kätten
 pyhitetty elämä;

vala lempeyttä

liekehtivään sydämeemme:

Et tahdo orjuuttaa ketään —

vaan — sen me vannomme haudassakin —

me nousemme vielä maailmaan

ja ihmisen vapauteen.

Edessämme on kuolema —

oi eespäin!

vaan loitolla

siellä Kaanaa kukoistaa

se on meidän Luvattu maa

ja

ikikevät on vanhurskaiden...

Uskomme! Tiedämme! Halajamme sitä!

Jumalan nimessä!

4

Syyskuu! Syyskuu!

Oi, verinen kuu!

kuu nousun,

kuu vainon!

Muglish nousi ensin

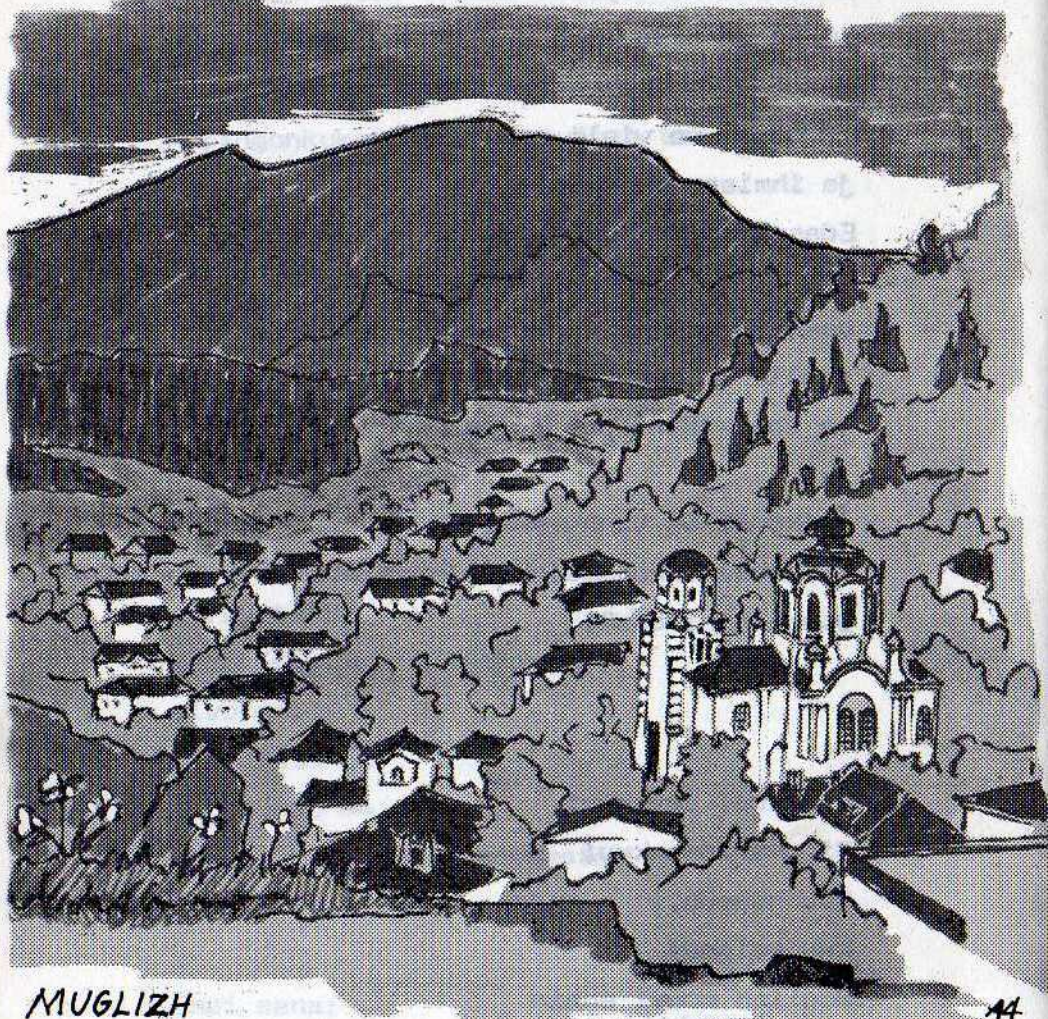
sitten

Stara

ja

Nova

Zagora

MUGLIZH

Tširpan

Lom,

Ferdinand,

Berkovitza,

Medkovets

(pappi Andrei johti)

kaupungit ja kylät.

5

Ja kansa on noussut —

— käsissään

moukari,

kansa, likaan, potkuihin, tuhkaan peittynyt

— niityn ohdakkeista,

märkyyden ja kylmän jähmettämä;

puneisen raadannan aina on

kansa kestänyt, sanaton —

(ei neroja

ei kykyjä

protestantteja

puhujia

agitaattoreita

ei tehtailijoita

syöksylentäjiä

ei pedantteja

kirjailijoita

ei musikanttien
paikallisia
omistajia
ja palkkaaajia)

Mutta on

kyläläisiä
työläisiä
karkeita tolloja
nimettömiä
profaaneita
huligaaneja
karjuja

— karjaa kuin karjaa:
tuhansin
massoin
on kansaa;

tuhannet uskot

— usko kansalliseen edistykseen,

tuhannet tahdot

— tahto valoisaan elämään,

tuhannet hurjat sydämet

— on tulta joka sydämessä

tuhannet punaiset kädet

— avaruuden punaisessa tilassa

— kohottavat kiihkeästi taivaalle

punaiset

lippunsa
 liehumaan
 suurina
 laajoina
 yli koko maan, kauhun ja kapinan viemän maan,
 raivoisa myrskyn hedelmä:

tuhannet —

massaa —

kansa.

6

Kotoisten
 vuorien yllä hohtelee,
 navat ovat kääntyneet
 taivasta
 ja ikuista aurinkoa päin, salamoit

— jyrähtää

iskee aivan jättimäisen
 vuosisataisen ikeen
 sydämeen.

Kukkulaa toisensa perään

kuvasti

nopsaliitoinen kaiku,

lähetti kaukaa

suunnattomat iskut

päin jäykkiä laaksoja,

kivisiin luoliin
 — on roihuinen vudde,
 siellä nukahtaneet tuhkakupit
 lepäävät kuumilla pieluksilla,
 kyittien ja louhikäärmeitten
 luolissa
 ja noitien ontoissa loukoissa
 — kaiku sekottui
 etäältä saapuneeseen kaikuun:
 kaikuja, putousten
 kohinaa,
 suhinaa,
 jyminää, hulluna
 jymy jää.

7

Tragedia alkaa!

8

Ensi rivissään
 he kaatui verissään.
 Ryntäävät kapinoivat
 on kohdannut luotien sarja.
 Resuisina liput
 lepatteli.

Vuorilta jyrähtää...

Ja siellä

kaukaiset ja läheiset kukkulat

pimensi ihmisjoukko

— harjaantuneet,

mustat rivistöt,

vakituiset, palkatut sotilaat

ja ärisevät miliisit.

Tietävät kaikki:

"Yhteiskunta

on vaarassa!"

Loistavaa.

Mutta mitä on yhteiskunta? —

Ja konekiväärit haukkuvat

vimmatusti...

Ensi rivissään

he kaatui verissään.

Etäisten kukkuloiden

takaa

jymähteli tykistö.

Kaupungit

ja kylät

kajahtivat.

Kuollutta karjaa —

verentahrimat joukot

täyttivät

jyrkän teet,

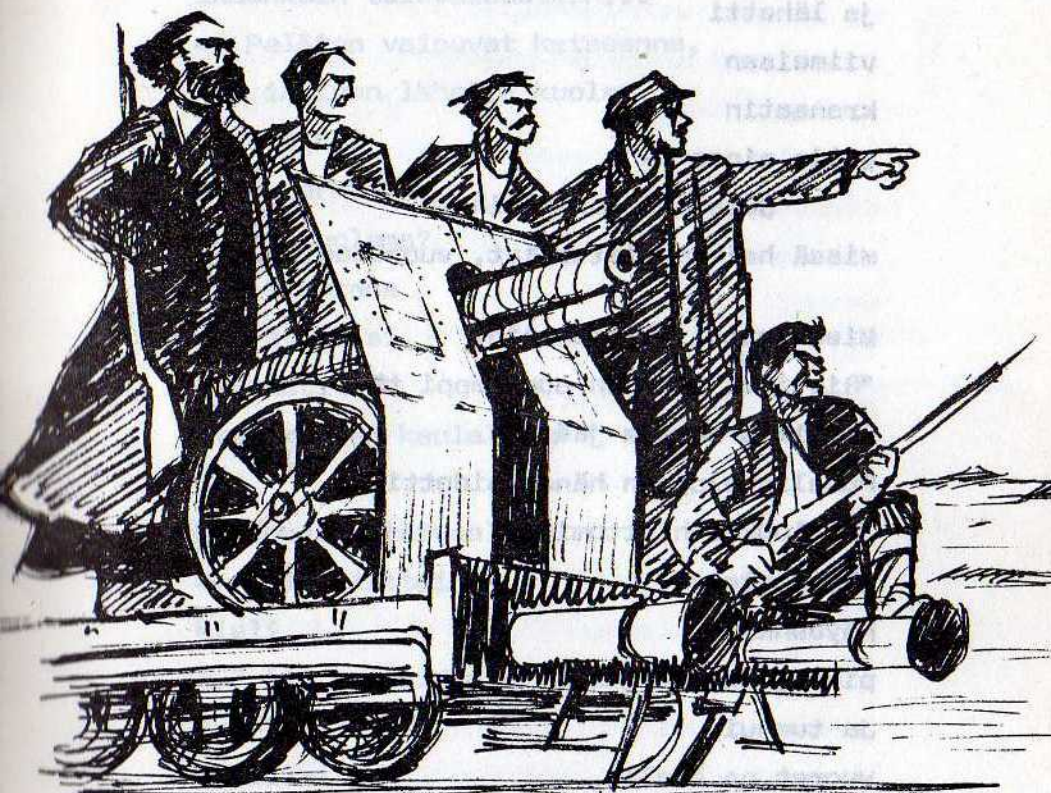
loukot
siellä...
Ratsuväen osastot
nujersivat sapelit paljaina
sekasortoisen maalaisväen
— surmaten, ampuen
srapnellein, kranaatein
— hurjasti rynnäten kaikkialta,
raivoten kodeissa
ja lähistöillä
verisin sapelein
pienelle orvolle,
pelästyneiden vauvojen
kapeloiden yllä,
lapsille, naisille ...

— — — — —
, Sotilaat hyökkäsivät.
Sřrapnellien julman iskun jälkeen
pakenivat
heistä rohkeimmatkin:
epätoivoisina
paljaat kädet ojentuivat taivaalle.
Sanaton kauhu
jähmettyi kaikille kasvoille —
silmät vailla kärsimystä.

"Jokainen
pelastakoon oman
henkensä!"

Ja kaikilla teillä
 nyt he rientävät, ruotu ruodun perään,
 — ampujat
 ratsumiehet
 tykistö.
 Rummut kutsuvat
 rynnäkköön.
 Suuri on
 pakokauhu,
 kohonneiden, kuluneiden, punaisten
 lippujen yllä —
 purppuraisen, lieskaisen ruoskan viuhahdus.

Siellä
 yleisen kauhun seassa
 yksin,
 kuin hullu
 eepin tyynesti
 jäi pappi
 Andrei,
 legendaarisen tykkinsä
 laukaisi
 ammuksen toisensa perään —
 Kun otti viimeisen ammuksen,
 hän karjui:
 "Kuolema Saatanalle!"
 raivoissaan, kookkaana —

PAPPI ANDREI JOUKKOONEN
MATKALLA LOMIIN.

BORIS ANGELDUSHEVIN MUKAAN AA

suunnaten tykkinsä

taaksepäin:

ja lähetti

viimeisen

kranaatin

oitis sinne —

Jumalan temppeliin

missä helkkää liturgiat, vuorolaulut...

Mies joutui saarroksiin.

"Ristittä hirteen punapappi tää!

Ei sille hautaa jää!"

Puhelintolppaan hänet sidottiin.

Jäi luokse hirttomies.

Jäi kapteeni.

Köydenkin

pian joku ties.

Ja tummui

vuoret ne siellä.

Katkera —

taivas.

Ja pappi seisoi kookkaana,

kohoten täyteen mittansa,

tyynenä kuin graniitti,

kauhuton,

muistoton,

rinnallaan Kristuksen risti

katsahti Balkan -vuoria kohti

loitolle

ikäänkuin tulevaisuuteen...

— Peläten vaipuvat katseenne,

kun ihminen lähellä kuolee,

hirttäjät!

Mitä merkitsee

yhden, kuolema?

Amen.

Suu tiukkana

hän sylkäisi.

Nopeasti

otti köyden kaulalleen

ja

katsomatta taivaalle

— niin hirttyi —

kieli

työntyi hampaiden välistä;

suuri

subliimi

saavuttamaton mies!

10

Ja syksy

lennättää

irronneen lehden

nyyhkyttää, viimaa, on yö

Myrsky poikkeaaa

tummien vuorien yli

— pimeää, valostuvaa,

on räähkyvä korppien lauma.

Verinen hiki

on valunut maan haudalle.

Kauhusta väristen kyyristyy

jokainen maja ja talo.

Vaino!

Taivaan

kaaren täytti jymy.

11

Pahin ja surkein

tapahtui silloin.

Raivo, mieletön,

lyöden murheellisten kellojen sieluissa

— lyödä, tappaa, soittaa...

Yö on muuttunut ahtaaksi —

kavalan oudosti suljettu

on kaikilta tahoilta.

Kuolema

— verinen noita —

kaikissa hämärän nurkissa;

saalistava,

näos se on nyt kylvänyt

etäälle, yöhön kaikkialle,
 ja kuivin käsineen on
 — pitkin, loputtomin —
 tarttunut, kiinnittynyt
 onnettoman sydämen
 jokaiseen seinään.

Oi nimettömien salaisuuksien yö!
 — sen salaisuuksin, sen selvyyksin.

Kyliä auki ovat taasen karmininpunaiset.
 Kuolettavat viestit ovat jo haljotuissa kurkuissa.
 Kahleet, turmiollisen kellon tuomat.
 Vankilat on pullollaan kansaa.
 Kasarmien
 ja vankiloiden pihoilla
 kajahtaa määräysten kaikuja.
 Ovet on lukittu.
 Ulkona kolkuttaa tummat vieraat.
 Poika viruu revolveri kädessään,
 tapettuna ovensuussa.
 Isä on kuristettu.
 Siser on hirtetty.
 Kylästä tulee asukkaita,
 sotilaat seuraavat heitä:
 synkeä kulkue.
 Sitten heidät eroitellaan:
 Komennus: Seis!

"Tulta"

kiväärit jyrähtävät:

Ku

Klux

Klan —

"Tapa"

— Tam. Kymmenen ryhmää

molskahti

rannalta Maritsan

tappavan sotkuisiin vesiin raskeasti.

Verissään liukuivat

kotoista, murheista virtaa.

Sotainen musiikki kuului jostakin kaukaa

vallatuille kaduille

jymisten.

"Kuohuu Maritsa..."

Verissään...

Ja sammuneilla tasangoilla

okapensastoihin

ohdakkeitten ja korkean ruohon sekaan

kierähteli punaiset päät,

mitään tietämättä, ruhjotuvin kasvoin.

Hirsipuut ojensivat punaiset käsivartensa

(Haamuja kuoleman uuvassa).

Luihin on iskenyt kirveen marssi,

järjetön, armoton. On kyllä roihussa

horisontin tuolla puolen.

Jokiin vuotaa verta.

On täyttyneet veriset haudat.

Raivoisat roviot

nuolevat häpäisevin kielen

Jumalan valtaistuimen

pyhää tuolia.

Elävä liha lemuaa.

Taivaiset oudot henget

lähetti viestin

maan piirin asujainten innostajat

— Jumalalle laulellaan Hoosiannaa.

Loppu.

Pyörremyrsky laantui,

halatti

pysähtyi,

sitten

rauha ja hiljaisuus

lankesi

ylitse koko

maan.

Verinen jumalten sato.

12

Muusa, laulaos nyt vihasta suuresta Akilleen...

Akilles oli hirmuvahva.

Yhdelle demoonille.

Akilles oli vanha kenraali.

H.K.K:ensa kuningas Agamemnonin.

Akilles oli sankari.

Ristejä,

mitaleita, nauhoja määrää vailla...

Patsaan jalusta

meidän maamme

järjestyksessä ja hiljaisuudessa.

Mutta tänään ei

me uskota enää sankareihin — ,

ei toisten, ei omiin.

Troija on palanut, Troijaa ei ole...

Priamos ja Hekuba ovat kuolleet...

Akilles haeskelee...

— Mitä on Hekuba hänelle?

Villi on hänen sielunsa, on hauta,

ei pyhän äidin itku kuulu, auta,

oudolla hautumaalla se puhjennut on mellakoissa

kohoillen lieskoiksi

— tolkuttomasti —

lopu se ei.

— Mitä on Hekuba hänelle? —

Akilles oli sankari.

Akilles oli suuri.

Jumalten lähettämä, taivaan ruoska.

Mutta Akilles on kuoleva vihan ja kiron seuraamana.

— Hän kuolee pois

kaatuu, kurjasti romahtaa,
on täysin palkittu murhistaan.

Agamemnon tappoi Ifigenian

— ja kuoli pois:

Orestes tappoi Elektran kanssa Klitaimestran

— ja kuoli pois:

Yksi vain jäljelle jää,

— se kestää, on pysyvää

kautta vuosisatain —

Kassandra — ennustajatar:

hän on nähnyt koston

— ja kaikki käy toteen.

Muuttumaton haave, leikki, ilakointi

on jumalilla.

Ikivanha kukoistus on jumalaisen ansan.

Joka kuolema on heille pilaa kansan,

joka voihke — ilve.

Kuolemaa, murhaa, verta vaan!

Milloin se loppuukaan?

Ikivaltias Zeus

Jupiter

Ahumarazda

Indra

Tot

Raa

Jehova

Sebaot:

— vastaa, vastaa!

Lieskoista höyryää veri
ja kohoilee, lyö sinun korviisi
kutsuu surmatuita,
karjuu
kidutetuista, loputtomasti
kärventynyttä, hehkuvaa metsää päin:

— Ken

kavalsi meiltä uskomme? —

Vastaa, vastaa!

Vaikenet?

Et tiedä?

— Me tiedämme!

Katsos, näin

me loikkaamme oitis taivaaseen:

ALAS JUMALA!

— me heitämme pommin sydämeesi,

valloitamme taivaan rynnäköillä:

ALAS JUMALA!

me raastamme sinut valtaistuimeltasi
kuolevaisena alas maan päälle
universiseen ajattomuuteen
rautaisiin
tähdettömyyksiin —

ALAS JUMALA!

Suurilta, äärettömiltä
taivaisilta silloilta
me siirrämme taivaan
köysin ja vivustoin
alas
tänne murheiseen
ja veritahraiseen
piiriin maan.
Kaikki filosofien ja runoilijain kirjoittama
käy silloin toteen!
— Ei Jumalaa, ei vallitsijaa!
Syyskuu kevättä on.
Ihmisen elämä
on silloin nousu loputon
— ylemmäs? ylemmäs!
Paratiisi on silloin meä —
se toteen saa!

PAPPI ANDREIN
MUISTOMERKKI MEDKOVETSISSA

RUNOT SIVUILTA 1 - 10

Geo Milevin esikoisteos "Julma sormus" (Zestokiat prösten) ilmestyi v. 1920 kesäkuussa Sofiassa kustantamo Veznin sarjassa "Knigi za bibliofili" (Kirjoja bibliofileille), sarjan kolmantena teoksena. Siihen sisältyvät suomennosvalikoimasta runot "Oi sade, oi sade," "päiväkirja", ja "Balladi". Toisesta ja kolmannelta käytetään nimenä niiden alkuriviä tai osaa siitä.

Kokoelman aineisto kirjoitettiin kautena 1915-19. Osa käsikirjoituksista tunnetaan vuodelta 1915 peräisin olevana albumina, joka oli alunperin runoilijan hyvän ystävättären, Tanja Kodrevan hallussa.

Toisessa käsikirjoitusalbumissa "Berlin 1918" on osa runoista. Albumi oli runoilijan puolison Mila Keranovan hallussa.

Muutamia runoja julkaistiin aikakauslehti Veznissä v.v. 1919 - 1920. Valikoimamme kolmesta niihin kuului "Oi sade, oi sade".

Kokoelman vastaanotto oli yleensä myönteinen. Geo Milev havaittiin lahjakkaaksi tulokkaaksi, joskin kokoelman subjektiivisuus ja kaoottisuus nähtiin heikkouksina. Nykyinen bulgarialainen kritiikki suhtautuu teokseen ymmärtävästi, pitäen sitä välttämättömänä kehitysvaiheena Syyskuun realistisempaa suuntausta kohti.

Kirja "As Duuri" sisältyy aikakauslehti Veznin numeroihin 4 - 5, huhti- toukokuussa 1921. Suomennosnäyte on osa laajempaa kokonaisuutta. Minulla ei ollut käytössä runon muita osia. Tästäkin näytöstä huomaa Milevin joustavan sulautumisen eurooppalaisen modernismin kuvioihin.

Kokoelma "Panihiada za poeta P.K. Javorov" Runoilija P.K. Javorovin kuolinmessu" on kirjoitettu Leipzigi-

sa 17 - 18 marraskuuta 1914. Javorov syntyi 1 tammi-
kuuta v. 1878, erkani elämästä lokakuussa 1914. Javo-
rovia pidetään edelleen ensimmäistä maailmansotaa
edeltäneen kauden kenties arvokkaimana lyyrikkona, jonka
monivaiheinen kehitys on analysoitu laajasti mm. Pan-
telei Zarevin esseessä, teoksessa "Istoria na bulgars-
kata literatura" (Bulgarialaisen kirjallisuuden histo-
ria) ss. 600 - 659. 1970. Bulgarian tiedeakatemia kus-
tantama.

Javorov, jonka tuotannossa oli mystisyyttä, jotakuin-
kin kuin Uuno Kailaan dualismia, oli tuolloin monien
nuorten kirjailijoiden henkisen maiseman hahmottaja.
Hänen runoissaan ei tosin ollut sitä lujuuutta kuin
Hristo Botevin tuotannossa, mutta tuotanto vetosi omi-
maisuuksillaan Geo Milevin mieleen.

Teos ilmestyi v. 1922 kustantamo Veznin toimesta. Toi-
nen painos otettiin v. 1924.

Tämä käännös valikoima ei tosin sisällä näytettä ky-
seisestä kokoelmasta, mutta seuraava kokoelma "Iko-
nit nukkuvat" (1922) lähtee osittain samasta maaperäs-
tä. Sen muodon hallinta on lujempaa, kuvasto omaperäi-
sempää. Sen eleginen modernismi yhteytyy kansanrunou-
teen. Voidaan vain arvailla mihin tekijä olisi yltä-
nyt niillä keinoilla, jos hänen elämänsä olisi suju-
nut tyvenemmin. Runo "Valitus" on tästä kokoelmasta.
Teoksen idea on annettu jo sen alaotsikossa: Viisi
muunnelmaa kansanrunoista. Se on omistettu Teodor
Trajanoville, "Bulgarialaisten balladien" tekijälle.

Nykyinen kotimainen kritiikki ja esseistit suhtautuvat
kokoelmaan varauksellisesti.

SARJA DOIRANSKO- JÄRVEN LUONA

Julkaistu ensi kerran Vitso Ivanovin toimesta (Lite-
raturen glas, Kirjallinen ääni, numero 506 v. 1941,
maaliskuun 12 päivä). Käsikirjoitus oli ensin Plovdi-
vin kansallisessa kirjastossa, nykyisin sitä säily-

tetään Bulgarian Valtion kirjastossa "Kiril i Metodii", Sofiassa.

V. 1971 julkaistujen Valittujen kirjoitusten (Izbrani Proizvedenija) I osa, Georgi Markovin ja Ledda Milevan toimittama laitos ei tämän runosarjan selityksissä sisällä tietoa sarjan syntymisen ajankohdasta. Ilmeistä on, että sarjan idea on peräisin Doiranin rintamalohkolta, missä Milev myös haavoittui, menetti oikean silmänsä, v.1917.

Sarjan neljännessä osassa on katkelmia Robert Burns'n runosta *My heart's in the Highlands*. Runo on suomennettu valikoimaan Sata runoa maailmankirjallisuudesta, WSOY, 1920. Teoksen toimitti Valter Juva, joka myös suomensi kyseisen runon, nimellä "Hyvästi, Ylämaa!". Vertailusta kiinnostuneille suosittelun H.D. Heinzen saksannosta antologiasta *Lyrik der Welt*. Safari-Verlag. Berlin. 1953.

Teoksessaan "Burns The man, his work, the legend", MacGibbon & Kee, London. 1968, 1971, Maurice Lindsay huomauttaa kyseisen Burns'n runon keinotekoisuudesta. Lindsayn mielestä Robert B. oli perin juurtunut alangoille (Lowlands). E.m.teos s. 268. Robert Burns (1759-1796) uudisti sekä runokieltä että kansanmusiikin perinnettä. Hänen vaikutuksensa joihinkin säveltäjiin on tunnustettu ilmiö. Suomessa Burns'n runojen suomentajia ovat Juva lisäksi Yrjö Jylhä ja Aale Tynni.

Sarjan viidennessä osassa mainittu Solveigin laulu tunnetaan meillä Otto Mannisen suomennoksena. Alkuteksti on Henrik Ibsenin (1828 - 1906), Norjan kansalliskirjailijan. Kyseinen teksti ei kuitenkaan sisällä runodraamaan Peer Gynt, jonka Otto Manninen suomensi.

Edvard Griegin säveltämä Solveigin laulu kuuluu sinfoniseen runoelmaan Peer Gynt.

Milevin runoon sisältyy osa kyseistä laulua, mutta erilaisena muunnoksena kuin norjalainen alkuteksti.

En tiedä kuka bulgarinsi e.m. katkelman tai koko runon. Muunnoksien ajatuksellinen eroavuus on siksi selvä, että jouduin lainaamaan Mannisen suomennoksesta laajemman osuuden kuin Milev oli lainannut e.m. runonsa kohtaan.

Sarjan osassa 12 on katkelma keisarivallan aikaisesta saksalaisesta laulusta tai hymnistä, jonka suomennosta en ole onnistunut löytämään. Se vastannee englantilaisten laulua: God save the Queen (King).

Osassa 13 mainitaan saksalainen modernisti Richard Dehmel (1848 - 1920). Teoksessa Maailman kirjallisuus, IV, s. 208, Rafael Koskimies luonnehtii Dehmelia seuraavasti: "R.D. osoitti tien pohdiskelemaan kumoukselliseen suuntaan tunnustamalla Nietzschen esikuvallisuuden, kääntymällä uhitellen porvarillista moraalia vastaan, runoillemalla ennen kaikkea kesyttömästä Eroksesta, joka hänen katsumuksessaan käsittää sekä aistilon että korkean uskonnollisuuden. Kahden rakastavaisen liitto laajeni sitten Dehmelin runokirjoissa selväksi yhteiskunnalliseksi tuntematavaksi, yleiseksi altruismiksi, se ei enää ollut kaukana ihanteellisesta sosialismista. Ekstaattisessa ilmapölyssä on merkkejä alkavan ekspressionismin muototavoitteista," Hampurissa julkaistu Dehmelin syntymän 100-vuotisjuhlakirja "Richard Dehmel Dichtungen. Briefe. Dokumente", jonka on toimittanut ja jälkisanalla varustanut Paul Johannes Schindler (Hoffman und Campe Verlag, 1963) antaa laveamman kuvan Dehmelin tuotannosta kuin lainaamani luonnehdinta. Dehmel oli täysin tietoinen tavalisen kansalaisen vähäisistä vaikutuskeinoista isoisten yhteenotoissa.

Ei ole sattuma, että Geo Milev ihaili Dehmelin tuotantoa, sillä tämän tuotannossa ilmeni symbolisminkin takaa niitä piirteitä, joita Milev sittemmin vankisti omassa runoudessaan. Milevin varhaistuotannon esteettöisyä aines oli osittain sukua Dehmelin hienostuneelle ilmaisulle. Dehmelin maine ei ole meillä kantautunut muutamia suomennoksia laveammin yleiseen tietouteen.

Hänen runojaan ovat meillä suomentaneet mm. Uno Kailas (Kaunis Saksa-valikoima) ja Arvi Kivimaa, suomenosanologia Laulujen virta, WSOY, 1936, (jossa on kiintoisa sikermä Dehmel -suomennoksia). Viimeksi on Dehmelin runoutta suomentanut Aale Tynni (Tuhat laulun vuotta). Milevin mainitsemaa Dehmelin runoa en ole toistaiseksi löytänyt, mutta se kuulunee teijänsä vasemmistolaisesta säilyttäneihin tuotteisiin. Milevin ironia on siinä, että vastustajat laulavat tietämättään aivan toista kuin luulevat laulavansa.

Sarjan 16 osassa on 1920 - luvun tyypillistä bulgaria-laista kansallismieltä: Saloniki (Thessaloniki) kuului aikoinaan Suur-Bulgarialle. Tämä on sotaa vähän ihannoivan sarjan ainoa poikkeava kohta tässä katsannossa.

RUNOT SIVUILTA 14 - 31

Runot "Invalideja", "Usko", "Marseljeesi", "Rakkaus", "Kuolema", "Toukokuu" kuuluvat niin sanottuun Ilkeään proosaan. Aikakauslehti Plamukin (Liekin) numerossa 3.v.1924 Geo Milev kertoo kirjoittaneensa ne Berliinissä 1918 - 1919. Leda Milevan ja Georgi Markovin toimittamassa Valituissa kirjoituksissa ei ole annettu tietoja kaikkien kyseisten runojen vaiheista ja ensijulkaisuista. Oletan, että Doiranin rintamalla ja sittemmin sairaaloissa koetut elämykset ovat antaneet taustaa useille runoille. Muuten olisi vaikea ymmärtää esim. runoa Invalideja. Sen yhteys 1920-luvun kubitiseen taidesuuntaukseen on ilmeinen.

Runossa "Kuolema" mainitut henkilöt ovat viimeaikoina olleet ajankohtaisia meidänkin kirjallisuudessaamme ja teattereissamme. Karl Liebknecht (1871-1919) oli sosialistijohtaja Wilhelm L.:in poika. K.L. sai surmansa spartakistien johtajana Berliinin mellakoissa. Rosa Luxemburg (1870 - 1919) oli juutalais-saksalainen sosialisti. Hän sai surmansa mainituissa mellakoissa.

Ensi osa runosta "Toukokuu" kuului osana sikermään

Ekspressionistinen kalenteri. Valikoimamme ei sisällä siitä muuta näytettä. Ivan Hadshihristov kartoo eessään "Neizvesto stihotvorenje na Geo Milev" (Geo Milevin tuntematon runo), että Milev lähetti sen edistysmieliselle saksalaiselle kirjailijalle, Otto Rühlelle. Tämä julkaisi runon toukokuussa 1924 aikakauslehti Akzionissa, saksalaisten kirjailijoiden äänenkannattajassa.

Bulgarialaisessa antologiassa, johon työni perustuu, on osasto "Runoja lapsille". Tiedetään Milevin kirjoittaneen lapsille mielellään, koko uransa aikana. Jo Leipzigin kautena hänen lapsille kirjoitettuja runoja julkaistiin pikkuvihkosina. Niitä toi julkisuuteen hänen isänsä Miljo Kasabov, Stara Zagorassa. Milev katsoi lapsille kirjoittamisen kuuluvan olennaisena osana luovan kirjailijan työhön ja velvollisuuteen.

Yhtenäisenä teoksena hänen lapsille tarkoitetut runonsa ilmestyivät v. 1941, Mila Geo Milevan ja Filin Tšipevin toimittamina. Käyttämäni teos ei ilmoita erillisten runojen ensijulkaisusta yhtenäisteosta edeltäneeltä kaudelta muuta kuin hänen isänsä julkaisutoiminnan. Angel Karailitshevin muistitietojen mukaan G. Milevin isä suunnitteli lasten aikakauslehden julkaisemista. Sen runoudesta olisi vastannut G.M.

Saksalainen lyyrikko Richard Dehmel vaikutti Mileviin usein vuosina merkittävästi. Myös lapsille kirjoitettuisa runoissa saattaa olla suoranaisia herätteitä Dehmelin tuotannossa.

Tekijän varhaistuotannosta olen valinnut mukaan vain yhden: Juhlapäivänä. Se julkaistiin aikakauslehti Tähdessä (Zvesda), numerossa 1, v. 1933, elokuun 15 pnä.

Se kuuluu Leipzigin kauteen: alkuperäinen päiväys on 5 - 18. 1913. Tuolle kaudelle ominaiseen tapaansa Milev varusti sen komealla motolla, omistaen sen työläisille ja porvareille, jotka taistelevat kansan todellisen hyvän vuoksi. Runoa tunnetaan kahtena muunnelmana, jotka eroavat jonkin verran. Toinen on vuodelta 1914.

Varhaisemman version epätarkkuudet on poistettu toisesta.

Suomennoksessa olen muuttanut joitakin kohtia suomalaisemmiksi. Tämä on tarpeen muutamien sadattelujen ja fraasien selkeyttämiseksi. Runossa on kiintoisaa dialogin käyttöä, tsaaria tällöittävän yleisön ja miilien sanailua. Siitä ilmenee Milevin kyky luoda väkeviä tilannekuvia. Samalla se hahmottaa sitä eepistä linjaa, jolle tekijä ei myöhemmässä tuotannossaan laajemmin palannut.

SYYSKUU

Geo Milevin kuuluisin runo Syyskuu julkaistiin alunperin aikakauslehti Plamukin (Liekki) numerossa 7 - 8, syys- ja lokakuussa 1924. Ilman muutoksia sama runo saatiin julkaista vielä saman lehden julkaisusarjassa eri painoksena, v. 1924.

Vaikka sen julkaiseminen johtikin Milevin vangitsemiseen ja myöhemmin tekijän kuolemaan, jo aikalaiset tunnustivat runon erikoisaseman. Tietenkin on huomattava silloisen politiikan vaikutus oikeistolaisten arvostelijoiden asenteisiin. Niissäkin oloissa huomattiin "Syyskuun" tuoneen sikäläiseen runouteen perin tärkeän elementin, kansan, kun on kyse poliittisesta runoudesta.

Geo Milev ei havainnollistanut realistisesti kumousyrityksen järjestötoimintaa, ei sen strategeita, ei vallankumouksellisten muita tavoitteita kuin vapauden kaipausta.

Vain yksi varsinainen sankari hahmottuu sen sekasortoisesta maisemasta, pappi Andrei (jonka patsas on Medkovetain kylässä).

Obzorin numerossa 1.v.1971 on laajahko essee Milevin runoudesta ja elämästä. Samassa numerossa on Peter Tempestin englanninnos Syyskuusta, joskin vailla joitakin runon osia. Esseessä todetaan Milevin tuoneen

vallankumoukselliseen runouteen myös ajatuspitoisuutta ja historiallista ulottuvuutta.

Syyskuu on sangen arvostettu Keski-Euroopassa. Jo vuonna 1927 sitä esitettiin tšekinkielellä antifasis-tisissa lausuntaohjelmissä. Vuotta myöhemmin tuli julkisuuteen amerikkalaisen säveltäjän Antonio Modelin sinfoninen runoelma "Syyskuu". Vuonna 1931 runo julkaistiin esperannoksi. Se on käännetty myös kiinankielelle. Tähän mennessä parhaana kuvituksena pidetään Italiassa julkaistua Renato Gutoson tekemää. Bulgarialainen selityksin varustettu laitos, josta olen ottanut tiedot, ei sisällä mainintaa italiantajan nimestä. Kyseisen teoksen selityksissä on joitakin mainintoja antiikin taruston ja kirjallisuuden nimistöstä. Sivuutan ne tässä, koska oletan lukijoiden yleensä tuntevan kyseiset nimet.

"Kuohuu Maritsa" oli oikeistolaisen Bulgarian kansallishymni.

Milevin muu tuotanto on kotimaassa jäänyt jossakin määrässä Syyskuun varjoon. Se on vahinko, sillä hänen muiden runojensa luomaa taustaa vailla on vaikeampi ymmärtää hänen tuotantonsa monitahoisuutta. Etenkin proosarunojen merkitys korostuu, kun niiden aiheistoa ja yksityiskohtia vertaa Syyskuun tarjoamaan. Valitettavasti tila ei salli proosarunojen laajempaa osuutta tässä valikoimassa. Vasta sitten kun alkukielellä julkaistaan ensin osa hänen tuotantoaan, siinä ohessa myös kaikki proosarunot, voidaan arvioida Milevin lyriikan kokonaisnäkökulmasta. Tuollainen teos tulisi myös varustaa laajoin selityksin. Tuotannosta on tähän mennessä julkaistu alkukielellä noin kymmenen prosenttia.

Tarmo Manelius

SISÄLTÖ:

Lukijalle.....s.	1.
Oi sade, oi sade.....s.	4.
Päiväkirja.....s.	5.
Balladi.....s.	6.
Kirjasta As Duuri.....s.	7.
Valitus.....s.	10.
Doiransko- järven luona.....s.	13.
Invalideja.....s.	14.
Usko.....s.	21.
Marseljeesi.....s.	22.
Rakkaus.....s.	24.
Kuolema.....s.	26.
Toukokuu.....s.	27.
Meidän Miisu.....s.	30.
Ruuanlaittajatar.....s.	31.
Juhlapäivänä.....s.	32.
Syyskuu.....s.	34.
Selityksiä:	s. 61.
(runot sivuilta 1 - 10	s. 61)
(Doiransko- järven luona	s. 62)
(runot sivuilta 14 - 31	s. 65)
(Syyskuu	s. 67)

Geo Milev (1895 - 1925), suuri bulgarialainen runoilija ja vallankumouksellinen, kuuluu niiden taiteilijoiden joukkoon, jotka eivät pelkää mustimmankean taantumuksen päivinä puolustaa kansaa ja sen etuja. Milev eli myrskyisän elämän kokien I maailmansodan ja osallistuen maailman ensimmäiseen antifasistiseen kansannousuun kotimaassaan v.1923. Tästä syyskuun kansannoususta hän kirjoitti kuolemattoman runonelman "Syyskuu". Runoilijalle tuon runonelman julkaiseminen koitui kohtalokkaaksi: hänet vangittiin ja murhattiin vuonna 1925.

Tämä ensimmäinen suomennettu Bulgarialaisen lyriikan valikoima sisältää "Syyskuun" lisäksi tuotantoa runoilijan aikaisemmilta kausilta.